

LA RENAXENSA,

PERIÓDICH DE LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

SURT LOS DIAS 10, 20 Y ÚLTIM DE CADA MES.

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ.
Tres mesos. 9 Rals.
Al estranger, tres mesos. . 13 »
Ultramar, tres mesos. . . 18 »
Un número sol. 1 »

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ.

Carrer de Jerusalem, n.º 32,
primer pis.

RECLAMS.

Los subscriptors per ratlla. . 1/2 Ral.
Los no subscriptors per id. . 1 »
Passant de 10 ratllas, á preus convencionales.

SUMARI.

Desde Madrid; per J. Pella y Forgas.—Clavé (poesías inéditas); per C. B.—Un assatj de filosofia crítica; per Joseph Masferrer y Arquimbau.—La patria catalana (poesía); per Joseph Martí y Folguera.—L'Engadina y 'l'ladin que allí 's parla; per Joseph Balari y Jovany.—Memorias de las predicacions y miracles de S. Vicens Ferrer á Girona; per Enrich C. Girbal.—Fets populars catalans; per Joaquim Riera y Bertran.—Dos pensaments (poesía); per Ramon Puig y Duran.—De mon infern (pensaments); per Joaquim M. Bartrina.—Ensaig d'aradas; per O. S.—Jochs Florals; per Joseph Roca y Roca.—Corrandas populars; per Enrich Serra y Cauassa.—Escenicitats anglesas.—Novas.—Remittit.

DESDE MADRID.

Desde un punt de vista tant enlayre, desde ahont se transforman los objectes á una distancia com si diguessem astrológica, de vegadas desde Madrid acostuman á mirarse lleugerament totas las cosas que viuhén aquí á Catalunya una vida independenta alenadas per nostre caràcter y costum, ó s'mouhen per la catalana activitat, ó resplandeixen per la tradició gloriosa de nostra historia.

Enrera deixant tantas polémicas sobre eix punt solventadas, que de contar fora cosa entretinguda, y de las qüestions que en aquestos temps derrers han sostingut en lo camp polítich periódichs com *El Estado Catalan*, y de certs articles de *El Pueblo*, diari centralisador y unitarista, y d'altres mes recients de *La Epoca*, avuy atrau nostra afició á sortir en defensa de la terra principalment unas paraulas escritas per una ploma molt autorisada en las planas d'un libre destinat pera anar en mans de personas competents y eruditas.

En la escullida biblioteca que ab lo titol de *Libros de Antaño* publican en greu profit de la literatura castellana alguns aficionats á las curiositats bibliográficas de la mateixa, en lo prólech del tomo ters que tracta de la traducció de *Los cuatro libros del cortesano*, feta pel catalá Joan Boscan, D. A. Maria Fabié en mitj de una erudició privilegiada, entra en certas consideracions respecte á Catalunya, mostrant tals tendencias contra lo renaixement catalá que no poden quedar sens contesta, encara

que per incuria de altres mes competents haguém de sortir nosaltres á formularla.

Quan explica que Boscan no escrigué cap obra en catalá son natiu idioma, diu lo següent: «En cuantos escritos se conocen de Boscan se emplea el habla de Castilla, con lo que, dicen los criticos, que «dió un golpe mortal á la lengua provenzal y á sus «dialectos d' oil y d' oc que tanto usaron los prosistas y poetas de las costas del Mediterráneo en anteriores siglos; y aunque en nuestros dias se hacen esfuerzos grandes, lo mismo en España que «en Francia, para mantener vivas estas lenguas, «como lenguas literarias, juzgo que no fué el menor servicio que Boscan hizo á la nacion española, «el de contribuir á su unidad, extendiendo al antiguo principado de Cataluña el habla castellana.»

Ara be, tenim l'atreuiment de preguntar—y es l'atreuiment de la ignorancia—¿qui son aquests criticos ab los que l'Sr. Fabié ampara sa responsabilitat al dir que Boscan doná á la llengua provenzal y á las que n' diu sos dialectes un cop mortal?

En quant á Catalunya la causa, entre molts d'altres de la decadencia del idioma y literatura, es deguda á la unió dels reyalmes ibèrics; llavors lo cop mortal vingué ab l'avassallador instint de determinada rassa, esperit que pren la seva mes exacta personificació en los vireys y altres mandataris, que ab son orgull y repulsiva política compromettian las conquestas exteriors y desvirtuavan las costums, institucions y tot lo que era vida propia de las provincias á son governament encomanadas: lo sobredit cop mortal, per mala coincidencia, queya en lo moment mateix en que las demés llengüas neo-llatinas venian á regularisarse; y en conclusió, per lo que respecta á Catalunya, no diga s'atribueixi á causas tant senzillas, ni s'fasse creure que fou ab medis tant ignocents com la publicació de una obra en castellá ó ab la influencia de un escriptor que tant poca ne tingué en nostra terra.

Continuant dit autor, reconeix la importancia del estudi dels idiomas que isqueren de la unitat llatina, pero suposa que es anar contra la llei de la historia y á despit de las circunstancias físicas y morals de las naciones modernas, lo voler que s'tornia á determinar lo llenguatge en gran número de

dialectes. No, no s' tracta de aturar lo llenguatge en son camí progressiu, mentres sia dins de sa peculiar esfera: no mes si ab aixó com ab tot de combatre de dret á dret las tendencias de avassallament, de eix progrés del mes fort sobre las ruinas del mes débil puig per aquest camí se va á la llengua universal. Lo renaixement dels mal anomenats dialectes provincials no s' oposa á la llei de la historia: avuy que se reviva ab totas sas bellesas la parla de aquellas antigas nacionalitats que fora del cosmopolitisme modern viuhén encara á la escalfor de sas llars patriarcales arreconadas al fons de sas montanyas es remourer lo que viu, no es pas tornar enrera.

Finalment, los idiomas provincials no venen avuy á trencar la suposada unitat del llenguatge, perque fins ara han viscut y viuran ab las modificacions que poden anar mudant sa fesomia; y no poden morir perque precisament son fills de las veritables circunstancias físicas y morals, que, digas lo que s' vulga, no poden trobarse en las nacions modernas.

Ab lo dit pel sabi autor del prólech de la obra de Boscan se ajuda, encara que tal volta sens intenció, á lo que n' diu un catalanista conspiració persistente en detriment de las diferencias provincials; conspiració comensada ab la unitat espanyola desvergonyida en temps de Felip V, falsificadora de la historia y ressonant en nostres dias en certas disposicions centrals las mes despóticas.

Honrosas son en esta materia las escepcions, y tenim viu plaher al consignarlas dels que ab mes imparcialitat desde Madrid nos fan justicia: entre moltes d' altres recordém las paraulas del erudit militar Sr. brigadier Gomez de Ateche en son discurs de entrada á l' Academia de la Historia, quan extensament s' ocupa del heroisme de D. Antoni Fábregues y D. Félix Carreras capitans del batalló de Catalunya que salvaren en llunya terra la célebre divisió del marqués de la Romana, tant famosa en la guerra de la independència; y, últimament, també per part del públich de Madrid ab la honrosa acullida que al drama «L' hereu» dels Srs. Retés y Echevarria doná en sas repetidas funcions en loteatre de Apolo.

En conclusió dirém que no estém pas desitjosos sempre de escoltar llohanas de la nostra terra quan tanta cosa hi ha en ella de criticable, sino que volem de tots justicia; ab la convicció que ja que la sort nos ha unit com á germans, devém de respectarnos. Aplegats al peu de l' estandart de la nació, tots debem presentarnos ab lo trajo y ab las manifestacions que 'ns sian propias; llas d'amor es lo que 'ns uneix y no han nascut uns pera dominar y altres pera humillarse.

J. PELLA Y FORGAS.

Barcelona 1874.

CLAVÉ, POESIAS INÉDITAS.

Las composicions del poeta Anselm Clavé á que habem fet referencia en articles anteriors son las següents:

CATALANAS.—Lo pom de flors, las flors de maig, lo somni d' una verge, la toya de la núvia, las ninas del Ter, la queixa d' amor, la nina dels ulls blaus, de bon matí, cap al tart, la fontada, la edat ditzosa, la violeta, la font del roure,—la brema, pe'l juny la fals al puny, los pescadors,—los nets dels almugavers, la Marsellesa,—A Montserrat, l' aplech del Remey, los Xiquets de Valls, la gratitut,—l' anyorament, lo rossinyol dels Camps Eliseos.

CASTELLANAS.—Invocacion á Euterpe, el mar, la verbena de San Juan, el lenguaje de las flores, las galas del Cinca, gloria á España, la Revolucion, el val del Azor.

Ab la denominació de «flores de estio» se publicaren además de las indicadas las següents: la despedida á los concurrentes de Euterpe (galop coreada); la flor del valle, la Aurora, una orgia, las auras del valle, irradiacion, la caceria, (coros); la fiesta de Flora, los aldeanos, (rigodons); los contrabandistas (coro andaluz); la Mascarita, la Guajira, la guanábana, Tula, el chinito, (americanas); Aurea Rosa, la brisa de la noche, horas de solaz, la mariposa, Emma, (contradanzas); ¡huy, que jaleo! (vals andalus); el columpio, (redowa); Corila (varsovia); veladas de Aragon, (vals-jota); orillas del Llobregat, las bellas de la costa, Enriqueta, el primer amor, al baile, horas felices, la danza campes tre, la azucena, Ester, goces del alma, un beso, la casita blanca, noches de estío, las avecillas, un suspiro, Proserpina, (danzas varias).

No s' troban en las «flores de estio» y si en los programas dels concerts d' Euterpe las tituladas: ¡Ay, qué risa!, Paloma dorada, la Danza Pirica, y Honra á los Bravos.

Actualment debém á la amabilitat de la familia Clavé la lectura de las dos composicions inéditas «goigs y planys» y «la Maquinista». Es la primera una serenata á veus solas en que s' torna á sentir la dolsa inspiració poética del pom de flors y de la queixa d' amor. Es la segona una valenta descripció del treball de ferreria y de las aspiracions del obrer de Catalunya, soldat de la industria y de la pau, que baix son lema de «progrés, virtud y amor» no desitja altre cosa que afanyarse honrosament per guanyar lo pá de sa familia.

Pot formarse idea de la serenata, en sa primera part per los fragments qu' aném á transcriure:

Lo lllindar de la finestra
De las ninas mes galanas
Enguinalden flors boscanas;
Y encatifen lo carrer
Murtra, rosas y llorer.

Sonen grallas, caramellas,

Flageolets y tamborins
Y amorosas cantarellas
Gays entonen los fadrins.

—
La pródiga Flora
Lo ceptre ha empunyat,
Tot riu en la vila
Tot riu en lo camp,
Suspirs van y venen,
Ays venen y van
Y escampa amoretas
La brisa de Maig.

—
Tot nova vida cobra,
Tot despertar se mira,
Tot al entorn respira
Delicia, goig, amor...

—
¡Cuán trist es que turben
La festa de Maig
Los ays congoixosos
De amant desdenyat!

—
¡Cuán trist es que alenen
llurs cors benestar
Y uns altres s' abrusen
En ansias mortals!
¡Mes ay, si es la vida
Perpétuo contrast
De llum y de sombra
De goigs y de planys!... etc.

Per altre estil, y recordant algunas composicions fetas de má mestre, es notable la robusta versificació de «la Maquinista»:

Lo foch furga ab lo silventre
Forjador expert y brau,
Y ab las curvas estenallas
Té una barra á caldejar;
Cuan lo ferro fá estrelletas
Fina sorra hi va tirant
Fins que la ruhenta barra
Trau á temps de la fornal...
Al compás que l' martell dona
Malladors ensinestrats
En la enclusa escalaburnan
Lo ardent ferro á cops de malls.
Ja lo allargan fenthi presa,
Ja lo escursan recalcant;
Vá la pessa prenent forma
Delferrer á voluntat
Y forjada passa á cárrech
Dels torners ó dels manyans... etc.

No s' desmenteixen en aquestas duas composicions los sentiments fundamentals del poeta, y fetas algunas concessions en quant á llenguatge, creyém que serán conegudas ab gust quan vegin la llum pública.

La serenata «goigs y planys» revelaria per si sola una ánima d' artista, si no com á mostra especial d' inventiva, per la soltura y elegancia de la frase, per la correcció y flexibilitat del metro, y per la alegre ingenuitat dels pensaments que hi predominan.

C. B.

UN ASSATJ DE FILOSOFIA CRÍTICA.

IV.

Certament, com en nostre darrer article assenyalarem ja, pochs instants pot satisfer la teoria dels átomos á la rahó pura, que cerca hont assentar ab seguretat lo principi simple de la quantitat continua, causa eficient del fenomen de l' extensió. Aquesta doctrina, per cert enginyosa, com qualsevol altre medi que s' arbitre que no puga esborrar en l' element aritmétich, sa base cardinal, tot rastre d' apariencia sensible, no passarà d' ésser un fonament va y vuyt de significat metafísich. Que no 's perda en son origen y s' enfonce en l' absolut del no res tota forma geométrica, per mes que primitiva é imperfectíssima, tota mena de continuïtat, encara que indefinida y fosca; en la realitat veritable no representarà altra cosa que una faysó novel·la y dissimulada de fer aparéixer la dificultat matexa é idéntica, mes amagada, si, empero sencera igualment. De sopte enlluernada, l' intel·ligencia dubtará un moment, pera romándrer pus refermada en son violent estat de fríosa inquisició.

La rahó es clara, y fins patent y obvia á tot esperit seré. Los átomos s' afirman extensos, tenen per ço continuïtat, que justament se 'ls atribuhex en grau máxim; son, donchs, en orde á extensió, tant cossos com la massa pus immensurable qual volum compongan, y tancan en llur simplicitat física la matexa dificultat que fa endevinar al metafísich la forma algebráica extremadament complexa, expressió de l' irregularitat gravíssima de la pus intrincada de les formes que la cavil·lació geométrica menys artística puga inventar. Com que no 's tracta del mes ó del menys; com que 's cerca una entitat qualitativa, un ésser absolutíssim y essencial, no basta partir ni dividir, ni está en son lloch nadiu y propi 'l procehiment abstractiu. S' inquiréx y 's demana la rahó simple; surgint teóricament una realitat de combinació mes senzilla, es cert, la qüestió 's simplifica, 'l camp s' estreny y sensualment s' aclarex, concretantse; mas lo problema dura axí matex plantat. Roman una extensió mes petita, un objecte geométrich de menys dimensions; existint empero parts y parts juxta-posades, si 'ls ulls no les veuen y no les sent l' ánima, no dexan d' oprimir menys á la rahó ab son pes material, ni tampoch de donar á la fantasía, be que pura y subtilíssima, verdadera é íntegra imatge sensitiva. Per adormir á la darrera, ó llevarli 'l seu nodriment privatiu, y, sobre tot, pera lliurar á aquella del fantasma material, que, encalitjant son esguart, enterbolex l' espay lluminós que á pler contemplarne desitja, no n' hi ha prou que mimve y esclate ab força mes acompassada la sensació que, objectivantse naturalment, li oferéx l' idea de l' extensió fatalment y ab vestimenta sensible aparecuda; ni que estroncant, com per art de màgich, dita font de modificacions afectives, pretinga conservar-se la forma, mantenint amagada y envolta la

materia dessorra un celatge que per de fora sembla devallat del cel racional. La rahó té 'l seu estatge ben guardat de que puguin nous hostes ensulzar lo mirall en que 's reflexan llurs fesomies tacades pe 'l libidinós vici de terrenal impuresa, y son sentit íntim prou despert pera escorcollar darrera hipocresías teóriques la gráfica realitat que mostra impremtat un sagell en son guaytar desficiós, que trahex á cada moment son deport noble y 'ls bes-canta la seva borda naturalesa de mala lley.

Es, donchs, necessari mudar de camí y empén-drer novament la tasca.—Ja que les parts extenses y tallades á gust dels geómetras no han duyt profit, y tant amarch recort y tant cruel decepció la rahó 'n serva de quan, invadint son altívol reyalme enlayrades en braços d' una hipótessis ardida, volgueren gaudirse d' usurparli 'l ceptre, pera donar á la materia lleys transcendents y explicar com menudíssimes partícules y un volum infinitéssim, escampant y multiplicant la seva esfera, per virtut de la simpatia que l' unitat professa al nombre podían organitzar un tot extens; provem ara, en desagravi de la mestra sobirana de nostre esperit, si destruhint sens misericordia 'ls fonaments que fins ara 's fixavan, restará incógnit l' enigma de quiscuna molécula corporal. Per ço, tancant los ulls á tota mena de realitat material, será precís reduhir al no res per un esforç d' imaginació tot quant relativament á coses perceptibles los sentits nos ensenyan y véurer si, immaterialisant lo mon, podrem enténdrer la primera qualitat que la materia 'ns presenta. Agafant un átom, ó, per parlar ab tothom y donant com inútil y morta ja la teoria que tant nos ha ocupat fins ara, afitorant en lo mes íntim de cada bocí de materia la volta diminuta que de ses germanes logre l' art desfer ó desagregar la naturalesa, sens fer cas de microscopis que l' engran-dexen sempre mes, y fentse 'l sort á la veu dels naturalistas que 'ns predican maravelles de la divisibilitat, la convertirem en un ésser inextens, la despullarem, per consegüent, de tota forma perceptible é ideal, y, foragitada axis del enteniment tota idea que puga haver sabor sensible per mes que 'ns repugne, y la sensació 'ns sopte y 'ns punxe la fantasía, dirém ab tota la confiança que la seguretat sab inspirar, que en lo centre d' un cos existeix un element simple. Simple significa absolut y essencial, mancament de tota part, inextensió necessaria, —sensiblement parlant— y que s' ha esborrat per consegüencia tota figura ó forma real. Aytal ésser, donchs, en que ni la rahó ovira lo mes remot senyal de divisibilitat, per motiu de la completa carencia de parts en ell contingudes, ni hi ha possibilitat de descobrirenhi, á menys de aniquillar la suposició y retornar á la dels átomis físichs, es lo qui posarem com origen de la quantitat contínua, dotat de les prerogatives d' aquella rahó ínfima essencial que 'ns porta tant afanyosos.

La contradicció demostrada en la precedent hipótessis, es dir la nulitat que inclohia com explicació racional d' un orde de fenòmens, suposant en la causa originaria lo matex resultat dels efectes

per qual explicació s' assentava, está aquí totalment allunyada fins d' ésser possible que puga jamay succehir devant de la crítica. No podrà trobar may extensió en una cosa en que la Lògica ha fet impossible puga pretenirhi ni somniar part un concepte que per necessitat haguerem d' ofegar en nostra intel·ligencia, al crear aquella no fa molt. Y está molt segur ab nosaltres lo sentit comú que no reviurá enfront de la novella criatura, mentres serve íntegra la naturalesa que li prestaren les despulles del anterior assatj. Per aquesta part, donchs, estam convençuts que no podrà tirá 'ns en cara l' absurdo de afirmar en lo començament d' un estudi lo que, solament com á conclusió mediata del procehiment, podia rahonablement esperar-se.

Mas ¿quál es la naturalesa del ésser, que 's proposa tant humil fer recular de sa potença un dubte, que, quan s' embestex certerament per desvanexe 'l, mes fort crex y mes importancia 's compren significar? perque dir que no es extens ó que es simple es col·loca 'l en la categoria dels noms que Aristóteles anomenava infinits. Indeterminada com ab ço queda sa condició veritable, no adquirex la seva idea mes precisió y claretat ab l' objecte á que se 'l destina, co es l' ofici que te encomanat d' engendrar per juxtaposició ab semblants elements de la matexa simplicitat de naturalesa la continuïtat física. La nostra ánima —per no parlar dels esperits superiors al humá, ja que no poden vertaderament ésser compresos en lo cercol de la Filosofia, en quant á sa propia personalitat,— la conexem per les seves modificacions, indicantli una relació necessaria dins de la seva contingencia, y en molts casos respecte de elles una causalitat evident, força de activitat que immediatament la consciencia revela. L' ánima simple de les besties —admetent que 'n tingan, y no pot altrament ésser, suposant, com apar conjecturalment, que sentan, entengan y volgan, si be que en sentit de vida inferior— seria 'l principi causa ó subjecte d' aquestes afeccions y, encara que inaprehensible als sentits externs com la simplicitat de la nostra, per causa de no poder aquests res atényer que extens no sia, no fora per ço menys objecte de la ciencia humana. Un ésser, empero, del qual en sí no sabem sino que res en ell hi ha que á extensió física semblarse puga resta certament molt fosc, y fora y lluny de les potencies intel·lectives. D' activitat no n' hi hem otorgada, necessitant la seva ajuda per una propietat corpórea hont los sentits veuhén quietut tranquila; y en quant á les qualitats ó modificacions que en los cossos observam ocórrer, sens la mercé de l' extensió, de que l' hem estatuit privat, mostrarem en lo segon article no poderse conéixer ni concebir. ¿Permanexerá, donchs, desterrat en alberch incógnit, ab sa extranya constitució; intangible á tota mirada curiosa, servant los secrets de son sí amagats á tothom, sens temensa que may torbe son concert ab la seva companyia de la condició matexa l' esperit del home que, trobant llur esfera, 'ls demane ab quin fi tants nusos de virtuts foren gitats al mon, per obrarhi sens treva? Si fossen possibles

tant maravellosos éssers, si realment per ells se possehís un ferm peu per hont començar á bastir ab seguretat l' edifici geomètrich, qui sab si podrian donar pretext al físich, agrahtit pe 'ls serveys que al matemàtich haurian prestat, per establirhi 'ls vertaders centres d' activitat material de la teoria moderna de les *forces abstractes*.

Per virtut d' una abstracció necessaria per donar fonament racional á 'ls seus procehiments interns, assenta la Geometria com á primer objecte elemental de la seva doctrina 'l punt matemàtich, que s' acostuma definir, dihentse que es carencia de tota extensió. Obtingut lo *punt*, determina per ell y constituïx la línea, primera dimensió simple, com nascuda d' aquell primer component per una serie de punts, con se suposa, de la mateixa especie. L' hi es molt fàcil, tenint ja línees, per juxtaposició construhir també superfícies, y finalment volums, treballant semblantment ab les darreres. La Geometria, empero, que no es la ciencia primera, y si solament son objecte privatiu estudiar y demostrar les relacions de les diverses quantitats continues, pren á bon compte, com veritat que no pertany á son raciocini aclarir, l' existencia del punt matemàtich; y no l' inquieta gens l' idea de si es possible formarsen la línea, ni la generació respectiva dels demés éssers elementals. La Metafísica deu, sí, perque es son deber y está en lloch propi de sa jurisdicció, véurer si es realment tal com los matemàtichs establexen. Y si en la hipòtessi proposada les dificultats insurgían en los átomos, aquí esdevenen en los elements simples, en los punts, geomètricament parlant; mas ab la diferencia que, avans ántes de sumá 'ls elements se toparen ja destorbs en llur naturalesa, y ara, admetent á bona fé les unitats, l' impossibilitat d' agregarles fa sospitar de sa llegitimitat nadiua. En efecte, son les darreres enterament simples, inextenses; y s' intenta, mutuament unintles y posantles en contacte immediat, que l' extensió 'n provinga per efecte. ¿Cóm lograrho? Lo matemàtich, sumant punts, concebex exir la línea; y axis aquesta, filla del no res, li dona segurança de que, nascuda una dimensió, les restants son ja conseqüència iudefectible d' aytal atrevit salt que del no res l' ha posat á poder traçar direccions fixes en l' espay de qualsevol especie. Vejam, donchs, si podrém axi matex nosaltres per adició de punts inextensos produhir l' extensió real y sensible.

Suficient es un lleuger esforç de reflexió pera provarne l' impossibilitat lógica. ¿Cóm pot ésser que una cosa inextensa, un ésser faltat enterament de parts, y per conclusió llegítima no podent ocupar espay, sols per agregació que capelement nou durá á la série, en virtut únicament de estar sumat ab altres de condició idéntica, done un resultat compost y extens que comprega espay, y que axis aparega y sia completa y essencialment diferent de quiscun dels components que 'l formaren? ¿D' hont li ve á la suma la qualitat que á sengles unitats certament manca? ¿Ab quin caràcter s' ha entremés l' extensió dintre de la filera de les coses

inextenses, que han funcionat á mes sens auxili de cap extrínzech arbitre, perque 'l nombre 'ns haja de portar tant clara y fatalment alló que l' unitat essencialment excluhia? Una determinada col·lecció de zeros, símbol del no res, no te may força pera obligar á cap seny racional á escriurer aytal quantitat ni en principi, sino un zero tant categòrich com quiscun dels primers. Donchs, mil, un milió, un nombre qualsevol d' inextensions no implican may l' origen de l' extensió, restant y alçantse sempre devant de qui unirlles vulga tant absolutes y vuydes con si se les imaginás dispersades les unes de les altres infinitament. Si pogués passar que l' inextensió multiplicada conduhís á un resultat extens, valdria també y fora llegítim lo singular y original enginy de fer derivar, per la suma d' elements de la mateixa categoria, del orde físich, per exemple, 'l mon espiritual; de les contingencies fatals de la materia 'ls principis de la moralitat dels actes que produhex l' home, obrant ab espontaneïtat lliure. D' aytal guisa se simplificara moltíssim l' extrany y complicat método ab que Hegel determina per evolucions successives y graduals tránzits la distinció dels éssers, que desde Aristóteles havia fundat la Lògica en lo principi de contradicció. Perque entre la negació categòrica de potencia extensiva y l' extensió real, que es tal com se presentan los dos termes simple y extens, hi medía una distancia tant immensa com la que separa 'l no res del ésser y distingex contradictoriament en sana Lògica, per l' oposició del sí y 'l nó, la varietat dels objectes naturals *formalment* contraris, perque distincts.

Á efecte d' oferirho mes clar, mirem si hi pot haver contacte entre aquests suposats elements primaris. Pera que 's toquen dues moléculas materials y per aytal classe de juxtaposició fassan un tot continuu, es necessari que estigan dotades de parts y hajan respectivament abdues igual ó almenys semblant forma exterior, per la cual, acostant y juntant ses cares similars, sia possible formar de dos objectes una unitat de volum. Llavors, gracies á aquella cara que concebim comuna á les dues y per hont les hem fetes adherir, s' esborra y pert la ratlla divisoria, y s' establex, estrenyentles per unió, la continuïtat d' una sola partícula. Mas si fossen simples les moléculas, y axis no hi haguessen parts pera constituïr figura ni extrems proporcionats per ajustarles, no veyem cóm conseguir afegirles y lograr per elles cap element extensiu. Sens materialisarse y resódrer llur virtut en cap ésser geomètrich en que despunte sisquera un mínim rudiment de forma en l' espay, no será may possible realisar sensiblement per agregació dintre ó sobre d' aquest lo que ninguna d' elles inclohía en sa constitució propia. Lo que á la causa hipotética necessariament manca, com á simplicíssima, no pot ocórrer en l' efecte; tota volta que pretenir omplan espay una suma d' objectes, cap dels quals te forma que li fixe lloch determinat, es voler concretar sensiblement, aquí, allá, ó mes enllá, coses que per essencia no consenten localisarse, perque repugna

à son concepte sufrir cap especie de mesura, que senyale límits figurables á una naturalesa que tot axó contradiu.

Ja sabem que lo que 's palpa no poder sortir d' una essencia simple s' ha cercat si podia trobarse, introduhint en l' operació l' idea del infinit, dihent-se que multiplicant pe 'l infinit un principi simple podia realisar-se un resultat de la naturalesa que 's demana, fundantse per major força ab lo principi algebráich que de dos factors, zero y l' infinit n' ix una quantitat finita. Lo que tindrà mes oportú lloch en l' article que seguex, quan per nova via inquirirem si 'ns es donat arribar á port segur en la dificultat que es nostre objecte.

JOSEP MASFERRER Y ARQUIMBAU.

LA PATRIA CATALANA.

POESÍA PRESENTADA Y NO PREMIADA EN LOS JOCHS FLORALS D' ENGUANY.

Jo veig, sento ta vida poderosa
glatir per tot l' espay,
y 's pot comparar sols ab una rosa
que hagués nascut per no passarse may.

¡Quina vida tan gran! ¡com punya y punya
est etern moviment!
Cada glatit que dona Catalunya,
per sos quatre costats la terra 'l sent.

No hi ha patria en lo mon tan adorada
per sos mateixos fills,
com ho es la nostra patria benhaurada,
ja en lo bon temps, ja en los mes grans perills.

Oh Patria, si! may nostre cor desterra
tos costums y tos cants;
ningú sent l' anyoransa de la terra,
com la sabem sentir los catalans!

¿Cóm no havem d' estimarte, Catalunya,
si es tant lo teu encís?
¡si quan la mala sort de tú 'ns allunya,
sembla que 'ns allunyém del Paradís!

¡Tants plahers íntims, tanta ditxa dona
la catalana llar,
allá al hivern, al vespre, aquella estona
que la familia té per descansar!

Pares y nins voltan als avis, jugan
los petits y 'l jovent;
mentres les rojes flames se bellugan,
y á fora udolan los esbarts del vent.

Patria del cor! ta renaixenta vida
té tot lo foch d' avans;
no has renascut sens fé, rebordonida,
sino ab tot l' esperit dels pobles grans.

Encare que semblés qu' estessís morta,
no ho foras, mon amor;
cascú dels fills de Catalunya porta
la patria catalana dins del cor,

Patria, no pots morir mentres no moria
tant cor que per tú bat;
mentres resti un sol full de nostra historia,
que canti al mon que 'l várem dominar.

No pots morir mentres de nit y dia
curi 'l treball tos mals;
mentres ampli 's cors de poesia
lo poderós alé dels Jochs Florals.

Que tot lo teu, oh patria catalana,
¿qué hi ha mes bell? ¿mes bo?
¡pot Espanya esvanirse, estar ufana
de tenirte al abrich de son penó!

Tú ets sa filla millor; tos fets impresos
están en sanch y en foch;
per Espanya has lluytat contra 'ls francesos,
y contra 'ls fills indòmits del Marroch.

Si, si, som espanyols, y quan convinga,
de nou la sanch darém;
si l' estranger es atrevit que vinga,
y entre nostres montanyes l' enfondrem.

Los noms de Saragossa y de Girona
tindrán igual retruny,
y será tan valenta Tarragona
com ho va ésse al vint y vuyt de juny.

Oh catalans, l' etat mitjana es llunya;
la sort, la ditxa, Dèu,
fan que sia d' Espanya Catalunya;
Espanya té per fita 'l Pirinéu.

No volgam, no, tornar á les jornades
del temps que ja ha acabat;
los pobles son semblants á les rierades,
que no tornan al lloch d' hont han baixat.

Som espanyols! per ço aquet nom no allunya
lo nom de catalans;
per ço tú ets la mateixa Catalunya;
tens fesomia propia com avans.

Tos fills per ferte gran no 's donan treva;
¿quin eco no 't respon?
¡Ay del qui vulga enfondre't, Patria meva!
enfondre't ¡oh! primer s' enfondrá 'l mon,

J. MARTÍ FOLGUERA.

L' ENGADINA Y 'L LADIN QU' EN ALLÍ 'S PARLA.

VII.

De las diferents manifestacions de la poesia popular en l' Engadina, la que ha pres per assumpto l' amor, ha produhit un número no escas de cançons que venen á constituhir la fló y nata d' aqueixas composicions. Per desgracia poch queda de la gran riquesa y abundancia d' ellas; algunas han sigut manuscritas y col·leccionadas, encara que no totes de valia, y una fatalitat (1) ha privat

(1) Pochs anys avans de empendrer Flugi sos treballs d' investigació, tingué coneixement de que hi havia una vella

al diligent col·leccionadó, de qui las prenem, de poderlas aumentar y escullir. Las dotse que forman l'apèndix de l'obreta de Flugli, son cançons d' enamorats, de las que traduhirem alguns fragments com per via d' exemple.

Un home vell de vuytanta anys volent casarse ab la jove Susagna sortí de sa casa acompanyat dels noys, y habentla per fi trobada, li diu:

«A Dieu, Giunfra Susanna,
Voust tū esser ma marusa?
Scha tū voust esser ma marusa
Schi 't voelg der üna bella doatta.»

Trad.—«Adeu, jove Susagna,—Vols tu esser ma aymada?—Si vols esser ma aymada—Te vull donar un bon dot.»

«Di, o di, o di, tū voelg,
Di, che doatta tū 'm voust der,
Shi scharò eir eu dalungia,
Schi o na scha 't vō pigler.»

Trad.—«Digas, digas, digas, tu vell,—Digas, quin dot 'm vols donar,—Que 't diré tot dessegida,—Si ó no 't vull agafar.»

«Eu d' he üna scodella ruotta,
Ed üna chevreta zoppa,
Ach, schi dí, Giunfra Susanna,
Scha nun he üna bella dotta?»

Trad.—«Jo tinch una escodella rompuda,—Y una cabreta coixa,—Ay! donchs digas, jove Susagna,—Si no tinch jo un bon dot?»

«Eu d' he quatter faschols coats,
E nun he laina da 'ls schiuder,
Ach, schi di, Giunfra Susanna,
Scha nun he ün bel gianter?»

Trad.—«Jo tinch quatre fasols cuits,—No tinch llenya per escalfarlos,—Ay! donchs digas, jove Susagna,—Si no tinch un bon dinar?»

«Eu d' he üna padella ruotta,
Ed üna da cumader,
Ach, schi di Giunfra Susanna,
Scha nu poss am marider?»

Trad. Jo tinch una paella rompuda,—Y una per arreglar,—Ay! donchs digas, jove Susagna,—Si jo no me puch casar?»

«Vo, o vo, o vo, tū voelg,
Vo cun tia barba grischa.»—
«O schi vo, Giunfra Susanna,
Cun tias pūlaschs in chiamischa.»

Trad. Vina, oh vina, oh vina, tu vell,—Vina ab ta barba grisa.»—«Oh donchs vina, jove Susagna,—Ab tas pussas en la camisa.»

Aqueixa classe de cansó per l' assumpto que tracta se presta á la varietat segons lo punt de vis-

pobra, que guardaba en sa memoria un complet tresor de cançons antigas y modernas, mes cuan fou ocasió d' aprofitarsen, aquella vella habia perdut la vida ofegada en las ayguas de l' Inn.

ta que pren. Per abreviar sols transcriurem alguns fragments d' aquellas cançons en que s' representa l' estimació ó menyspreu de dos que s' aman. La bona correspondencia y armonía dels dos amants s' espressa en los següents versos:

Cur cha eu spusa sun, che dessa fer?
Arir nun poass' eu brich, crider nun poass' eu fich,
Che dessa fer?

«Ta bella grazchia, tieu charign tschantscher
Ais sto la causa da 'm inamurer.»

El m' ho cumpro da 'm fer üna ganella
Garnida intuorn cun 'na figna cordella.

El m' ho cumpred' ün bel pèr d' urachins,
O, chi stragliüschan be scu cherubins.

El m' ho cumpreda eir anels d' diamant,
Chi eir stragliüschan scu 'l sulailg briglant, etc.

Trad.—Puig que núvia soch, que déch jo fer?—Riurer no puch, cridar tampoch puch jo,—Que déch jo fer?—«Ta bella gracia, l' tèn carinyós parlar—Ha estat la causa de enamorarm'».—«Ell m' ha comprat per ferme una cutilla—Guarnida tot voltant de cinta fina.—Ell m' ha comprat un parell d' arrecadas,—Oh, que lluheixen com querubins.—Ell m' ha comprat anells de diamant—Que lluheixen com l' sol brillant, etc.

La filla d' un pastor se queixa de son amant per haberla abandonada sols per ser pobre:

«Sco uondas dall' ova s' ho bain müdò,
Müdò tieu amur in fraidezza;
Sest bain, inua tieu pled m' hest do;
L' hest do aunch' ad üna? a mi cumio?» etc.

Trad.—«Com onas del ayga s' ha ben mudat,—Mudat l' tèn amor en fredor;—Sabs be, hont paraula m' has dat;—L' has dada á un' altra? á mi comiat?».

En altra cansó demostra un jove la pena que sent de que s' casí un seu amich ab la seva aymada, y parlant d' ella diu:

«La mia marusa ais alba
L' ais alba be sco 'l sal
Cha a la far gnir cotschna
Voul vin ün grand bocal.»

«La mia marusa ais naira,
Pü naira co 'l chiarbun,
Cha a la far gnir alba
Voul aua da savun.» etc.

Trad.—«La mia aymada es blanca—Es blanca com la sal—Que per ferla tornar roja—Vol de vi un gran bocal.»—«La mia aymada es negra,—Mes negra que l' carbó,—Que per ferla tornar blanca—Vol ayga de savó.»

VIII.

La petita y oberta vall d' Engadina tant frecuentada per forasters en temps d' estiu y cercada de

dos pobles rics en cançons populars, no ha pogut menys de sentir l' influència estrangera. En sas cançons s' hi veu no pocas vegadas un parentiu pròxim ab las de Alemanyà ó d' Italia, deixantse ohir cançons de pescadors, rimas italianas, y també tonadas de la Suissa alemana. La afició dels engadins á emigrar á paissos estranys tornant á sa casa després d' haber fet fortuna, ha sigut també motiu de que importessin algunas cançons dels pobles hont s' establiren. D' aquí que en la petita y estreta vall se canti la marsellesa al mateix temps qu' assumptos pastorils. Aixís es precis distingir en las cançons en *ladin* las que son características del país, podent assegurar que las transcritas en la secció anterior son d' aquesta classe, com també ho es el cant de partida de un jove engadí, que en part es com segueix:

Que chi am fo dolor
Es da stuvair lascher
Ma mamma e mias sours
E mia bap cher.

Siand il di rivò
Cha tuot era decis,
Pigliò he cumiò
Da chi che vis.

Il vih sum passo gio
Sulet cun mia bap cher
Ils sains haun cumandrò
Tuots a suner.

Paraiva be cha quels
Cuntschessan mia dulur
Cha quel di vaiv' in me
Aint in mieu cour.

Ma gio tal lei allur
Sum ieu cun ardimaunt,
Pigliò tuot mia dolor
E bütto aint.

Süls cunfins sun rivò
Da nossas Ligias trais,
Allur he eau clamò:
Adieu, pajais! etc.

Trad.—Lo que m' dona pena—Es dever deixar—
Ma mare, mas germanas—Y mon pare estimat.—
Essent l' dia arriuat—En que tot decidit era— Pren-
guí jo comiat—Dels que vejera.—La vila so passat
—Sols ab mon pare—Comensaren las campanas—
Totas á tocar.—Semblava que aquellas—Coneixeren
mon dolor—Qu' aquell dia tenia—Dins lo meu cor.
—Mes llavors abaix del llach—He anat ab ardi-
ment—Prenent tota ma pena—La llenso dins.—En
los confins he arribat—De nostras lligas tres,—Lla-
vors he jo cridat:—Adeu país!

J. BALARI Y JOVANY.

(Seguirá.)

MEMORIAS

de las predicacions y miracles de

SANT VICENS FERRER Á GIRONA.

Fá poch mes d' un any, entre las curiosas novas bibliográficas que te per lloable costum estampar en sas planas LA RENAXENSA, doná la important pera la Iglesia y las lletras catalanas, prenentla del *Armaná procensau* de 1873, de que nostre sabi amich lo il·lustrat crítich francés Mr. Pau Meyer, habia descobert en la Biblioteca d' Osford, l' original de alguns sermons de S. Vicens Ferrer, en catalá. Aquella noticia 'ns feu naixer lo desitj de ordenar alguns apuntaments que ja teniam sobre las varias passadas y miracles d' aquell taumaturgo de sa época y predicador apostólich de la Europa, per nostra ciutat de Girona; y si be desde llavors intentarem empèndrer la tasca que gustosos 'ns imposarem, es també cert que fins ara, per una cadena de destorbs may interrompuda, no hem pogut donar cumpliment á nostre propòsit.

Corria l' any de gracia de 1409, y la ciutat de Girona, contra la qual pesaba interdicte posat pel Regent del Oficialat Ecclesiástich de la mateixa, (segons sembla per causa d' enterraments en la iglesia de S. Francesch) del·liberá, representada pels Jurats, escriurer al ja llavors celebrat pare mestre en teologia fra Vicens, qui á principis del sobredit any recorria las poblacions del Rosselló, freqüentment cridat per las universitats de las mateixas pera arreglar y compóndrer diferencias de diferents géneros, y en las quals se 'l acostumaba nombrar jutge árbitre, donchs tanta era la fama de sos coneixements y santetat.

La Ciutat enviá á Fra Vicens un missatger ab carta de creensa, fetxa del 12 de Mars, y encara que de son context no 's despren ab claredat l' objecte de cridarlo, es presumible que las instruccions verbals del ciutadà tramés, versarian especialment sobre 'l motiu indicat (1). Si eran ó no importants las rahons al·legadas pels Jurats, y apremiosa la presencia de Fra Vicens á Girona, bé ho demostra aquest ab la pressa que arribá á la ciutat, entranthi ja 'l 30 del mateix mes, ó sia divuyt dias aprés de escrita la carta; diligencia digna de notarse si 's fa esment dels medis de viatjar en aquella época y de que

(1) Diu aixís aquest curiós document, tret del llibre *Correspondencia dels Jurats de 1409 á 1411*, del Arxiu Municipal, per desgracia bastant malmés:—«Al molt Reverent para fra re Vicens ff.... mestra en la Sta. teologia.—Molt reverent para, tota aquesta Ciutat ha sobira (desig) placie á la vostra Reverencia que vullats venir.... car esperans ab la ajuda de nostra senyor deu.... e proffit gran e utilitat a les animes de molts. E sobra açó trametem a vos lonrat en Johan Rovira ciutada nostra pregant vos que en tot so e quant lo dit Johan Rovira a vos dira e explicara sobre aqueles dites coses vullats dar creença e plena fe. E si algunas coses, molt Reverent para podem fer..... a xii de març del any mccccix.»

aquell sant religió tenia de costum seguir predicant per tots los llocs del trànsit (1).

Per documents que obraban en lo arxiu de aquest Convent de Predicadors, constaba que lo dia de la arribada del Sant, se esdevingué esser lo dissapte immediat al Diumenje de Rams, entrant á la ciutat ab nombrosa comitiva, hostatjantse en lo Convent de la orde, y essent objecte de una rebuda y aculliment tant dignes per part dels religiosos com dels ciutadans, segons ho demostraren ab obras, enviantli l' illustre Jurat lo dia del Dijous Sant, que contaban á 4 d' Abril, abundó de peix y altres comestibles pera sustent del Sant y de son séquit (2).

Se sab aiximateix que predicá moltes vegades, y entre ellas lo dia 13 del dit mes d' Abril, en quina ocasió, per ser tan nombrós lo auditori (cerca de vint mil personas) segons constaba del manual del discret notari Joan de Font ó Safont, fou precis predicar de fora la iglesia, al peu de la escalinata que puja al Convent de Dominichs. En memoria de aquest succés los devots senyalaren lo punt hont tenia posats los peus, ab una rexteta á guisa de creu de ferro en lo mateix sol, que encara avuy dia subsisteix, y feren en la paret vehina un ninxo ahont s' hi col·locá una creu esculturada y daurada, sota la qual en una gran lápida se llegeixen uns versos que 'l Sant recitá en lo sermó (3).

(1) Segons apunten alguns biógrafos del Sant, Fra Vicens aná viatjant vint y dos anys á peu, de modo que habent durat sa predicació y evangélicas missions los últims trenta quatre anys de sa vida, se segueix que aná á peu per varias provincias; desde l' any 36 de sa edat fins l' 58 de sa vida hasta que fentse una llaga á la cama, li fou precis valerse d' un humil pollí en los últims dotze anys de sa predicació, ó sia, desde l' any 1407 fins l' 1 de 1419 en que morí.

(2) Trayém aquestos datos y la major part dels següents de una *Novena* del Sant que se celebraba en aquest Convent de Sant Domingo, publicada, segons apar de las llicencias pera l' impressió, en l' any 1756, época en que segurament se introduí á Girona aquella devoció de S. Vicens.

(3) Avuy dia sols queda lo sócol de la dita creu y la següent inscripció qu' encara que incompleta, per mala correcció de provas, publicarem ja en 1866, en nostra *Guia-Cicerone* de Girona, pág. 49:

*Predicant en aquesta escala lo gloriós
S. Vicent Ferrer del orde de Predicadors
acerca de vint mil persones á 13 de abril
1409, digué que acabat lo judici final quant
los angels acompanyarán als benaventurats
al cel, á cada hū dells cantarán lo següent:*

FELIX DIES, FELIX HORA

FELIX TEMPUS, FELIX MORA

QUIBUS PECCATA DIMISSISTI.

FELIX DIES, FELIX HORA

FELIX TEMPUS, FELIX MORA

QUIBUS CHRISTO ADHÆSISTI.

FELIX DIES, FELIX HORA

FELIX TEMPUS, FELIX MORA

QUIBUS PÆNITENTIAM EGISTI.

A fundatione conventus anno 156.

Per altra part inutilment hem procurat llegir la memoria autorisada pel citat notari gironí Safont, ja que 'l manual corresponent al dit any, si be 's trova en aquest Arxiu de Protocols, está llastimosament illegible, com molts altres, per efecte sens dubte dels ayguats, sitis y altres calamitats que sovint ha sofert Girona.

Se veu que l' assumpto de eixa prédica fou del Judici Final, novíssim que fou 'l tema principal del Sant, segons en Avinyó li maná lo mateix Cristó. Declará la enhorabona que 'l Àngel de la Guarda donará á l' ànima del seu recomanat que morí en gracia y satisfé sas culpas plenament ab penitencias, ó sufrint los treballs y mals com purgatori ab paciencia, ó indulgencias, oracions y altrás bonas obras, cantantli las *enhora-bonas* després del judici així particular com universal (1).

La tradició piadosa 'ns ha conservat recort de dos especials miracles que Sant Vicens obrá ab aquella ocasió. Conta que una dona del lloch de Salt, distant tres quarts d' hora de Girona, desitjaba oir los sermons de aquell, y que oposantshi lo marit, la fervorosa muller se 'n pujá al terrat de sa casa, ohint tot quant lo Sant predicá al peu de la escala dessus dita, ab tanta claretat, que punt per punt contaba després tot lo que en lo sermó s' habia dit.

L' altre miracle que obrá lo Sant en eixa predicació, lo qual sembla que 's trobaba autenticat en lo arxiu del Convent, fou com se segueix. Hi habia á Girona un matrimoni en lo quin faltaba la pau totalment, donchs que 'l marit maltractaba á la muller, per causa de célos indiscrets y diabólics, pretextant que 'l fill que aquella criaba era il·legítim ó d' adulteri. La innocent esposa després de tentar molts medis, debades pretingué tréurel de la ceguera en que estava, fins que últimament aná á consolarse ab Fra Vicens per medi de confessió, contantli la causa de son desconhort. Veyent lo Sant la innocencia de la dona, manali que á la tarde assistís al sermó que habia de predicar, portantli lo noy ab ella, y que digués al marit que també hi concorregués, com d' efecte succehí. Reprenent en lo sermó 'ls vicis y pecats y especialment los judicis temeraris y vanas suspitas, pera que 'l marit se desenganyés, ab imperi del cel cridá per son propi nom al nin que estava en brassos de la mare, manantli que deixés lo pit de ella y anés á abressarse ab lo seu pare. Y la criatura, ab general admiració, sens que may hagués caminat, (tindria vuyt mesos), passá pèl mitj de la multitut y atravesant la rambla, buscá á son pare y, trobantlo, s' abressá ab ell y miraculosament digué: *Aquest y cap mes es lo meu l·legítim pare!* Pasmal lo marit, ab moltes llàgrimes de arrepeniment demaná á la esposa que 'l perdonés, retornantli devant de tothom la fama que tan indiscretament li habia llevat.

(1) Ja se sab que Sant Vicens Ferrer asseguraba ser éll mateix aquell Àngel del *Apocalypsis* que Sant Johan descrigué volant pels ayres tenint l' Evangeli etern pera evangelisar á totes las gents, y dihent ab grans véus: *Timete Deum et date illi honorem*, etc. (Cap. XIV, v. 6 y 7), y que per provarho obrá un singular miracle á Salamanca, ressucitant á una morta pera que asseverés ser éll l' angel revelat al Evangelista. Tant aquest miracle, com lo segon dels succehíts á Girona, se troban continuats així en la *Novena* citada, com en la *Historia de San Vicente Ferrer*, per fr. Serafin Tomás Miguel, y aumentada per fr. Francisco Vidal y Micó, publicada per la Biblioteca universal de autors católics, Madrid, 1856, pág. 154-55 y 185.

La segona vegada que Sant Vicens entrà a Girona, de que habem trovat noticia, no 'ns sembla bastant justificada. Diu lo llibret piados d' hont la treyém que pèl mes de Juliol de 1411 estant en esta ciutat, vestí lo hábit per lo convent de la orde a Fra Anton Aredo ab autoritat que tenia al efecte del Rnt. Pare Provincial y Convent, com se diu constaba en lo Llibre vell de professions de aquest convent; pág. 11 in finè (1). Si realment en aquesta fetxa estigué en nostra ciutat lo dit Sant, no habem pogut investigar las causas ó motius, com no fos per apaciguar las bandositats que llavors s' agitaban en aquestos regnes ab motiu del estat del tro- no vacant per mort del rey en Martí de Aragó.

Tals son las noticias que habem sabut trobar de nostre Sant relacionadas ab nostra ciutat (2). Sensible es que las injurias dels temps y dels homes hajan destruit altres monuments que haurian pogut suministrar-nos mes detallats recorts. Aixó no obstant, 'ls que deixem apuntats son bastants pera enorgullir-nos piadosament de haber merescut Girona ocupar alguna página en la historia de tant interessant figura, com de cert ho fou nostre S. Vicens Ferrer, á qui no obstant y aixó, se ha pretin- gut, tal volta ab criteri mes apassionat que reflexiu per part de alguns pochs historiayres, novelistas y poetas, atribuirli faltas humanas de certa trascen- dencia, olvidantse de la santedat immaculada de sa

(1) Consta aixis de la repetida *Novena*. Aixó no obstant, aquesta noticia está en completa contradicció ab lo que afirma l'autor de la *Historia de S. Vicente Ferrer*, qui assegura en la pág. 180, que tot lo mes de Juliol de 1411 Fra Vicens es- tigué en la ciutat de Toledo. Copiaria mal l'autor de la *No- vena* l'any del fet á que al·ludeix? ¿Seria potser l'any 1415 en lloch del 1411 quan, tal vegada de pas pel Concili de Cons- tancia, estigué nostre Sant á Girona? No podém pas resóldrer semblant dubte, com ho hauriam tal vegada verificat á poder compulsar lo llibre de Professions d'aquest Convent gironí, en qual autoritat se basa tal noticia.

(2) No volém pas deixar de consignar un fet altament cu- riós de la vida del Sant, per lo que té de relació ab un de nostres mes celebrats gironins. Sembla que á ultims del any 1412, la ciutat de Valencia, patria de Fra Vicens, li feu una solempníssima rebuda, eixint los Jurats ricament vestits, acompanyant tota la noblesa y clero en professó, las religions ab creus altas y tots los gremis y oficis ab banderas y mú- sicas, col·locant al últim al Sant dessota un tálam riquíssim, entrant així en la població. Entre altres subjectes senyalats, eixí á esperarlo lo mestre Fra Francesch Ximenes ó Exime- nís, franciscá, varó doctíssim, á qui per lo mateix la propia ciutat de Valencia habia costejat lo grau de doctor en Teolo- gía en la Universitat de Lleyda. Era familiar y amich íntim de Sant Vicens, y veyentlo entrar ab tanta celebrat y pom- pa, se li girá, dientli ab franquesa de amich: «*Pare Mestre, ¿qué fá ara la vanitat?*» — á lo cual discretament respongué aquell: — *Amich, vá y vé, encara que per la gracia de Déu no se deté.* Fou la pregunta—diu lo biógrafo de hont prenem la no- ticia—acudida y prudent, com de qui comprenia 'l perill en que incórren aquells qui 's veuhen tan aplaudits y venerats dels homes, com se veyia Sant Vicens; pero fou la resposta de humil y Sant. Fou de humil, donchs no negá la tentació de vanitat que estava patint, com no la negaren Sant Agustí (*S. Aug. tr. 57, in Joa. S. Gregor. mor. c. ult.*) y Sant Gregori, y fou juntament resposta de Sant, donchs gran perfecció ar- güeix en un subjecte véurers coronar de llors y crescutíssi- mas alabansas, com llavors se veyia Sant Vicens, sense que en son interior trobés apegó ó assiento la vanitat.—*Historia de S. Vicente Ferrer*, citada, pág. 205 y 206.

pelegrinació mortal. Poch, si no res, podrán tals esquitxos de fanch contra 'l clar espill de las vir- tuts innumbrables que resplandiren en aquell apos- tólich religiós que tanta influencia tingué en la marxa espiritual y política de molts pobles de Eu- ropa, sol·licitat per tot com reformador de las cos- tums de sa época y pacificador de bandositats y turbulencias qu' ensangrentaren nostres antichs reyalmes; d' aquell virtuós frare providencial, pro- fetisat pel Apóstol de la *Revelació*.

Girona 5 de Abril de 1874, diada del Sant.

ENRICH CLAUDI GIRBAL.

FETS POPULARS CATALANS.

L' ESTUDIANT TOTXO.

La rondalla no diu si era fill de Llanás, però de segur que n' era.

Després d' haver cursat gramática, retórica y filo- sofia com Deu fou servit, reprovantseli un any per altre, si més no, arrivá, ab totas las penas y tre- valls del mon, á l' estudi de la teologia y á l' ocasió de pendre las primeras ordes, ó de dextarse fer da- munt la closca del seu cap gros la primera corona, que té 'l rotllo d' una mitja peseta vella.

Avans d' alcansarla, hagué de sufrir—perqué su- frir de debó era pèl minyó,—un rigorós eczàmen, y 'l senyor Bisbe, mirantlo ab benignitat, va pregun- tarli:

—¿Quánts y quíns foren los fills de Noé?

L' estudiant se gratá 'l cap, mirá 'l cel, ho mirá després tot, fora 'l senyor Bisbe, y no contestá.

—Cóm! ¿Es possible que vosté no sápigá 'ls fills que va tenir Noé? Home, 'm sembla impossible. Vosté está de mala data... Sem, Cam y Jafet ¿de qui eran fills?... ¿Tampoch? ¿No sab ni una cosa ni al- tra?.....

Axó plá! No era qu' estés de mala data 'l borde- gassás: era que no sabia lo que se li preguntava, y 's destarotá.

Impossible aprovarlo: tota la misericordia del Bis- be, que no era escassa, no podia fer passar aquell bou per bestia grossa. N' era massa. Sense dirigirli cap més pregunta, se li digué qu' empleyés l' estiu en fullejar ab detenció l' Historia Sagrada.

—Y bé, noy?—digué al estudiant un seu senyor oncle que estava de *rector casulá* d' una masía, quan aná aquell á passar festas.

—Mal, senyor oncle!

—Y axó?

L' estudiant li narrá la feta.

—Home, home féste ensá. Escolta. ¿La gossa Ro- ja quánts fills, quánts cadells té?

—Tres, senyor oncle: lo Lleó, lo Negre y 'l Suchs.

—Molt bé; y ara digam: lo Suchs, lo Negre y 'l Lleó ¿de qui son fills?

—Es clar, senyor oncle: de la gossa Roja.

—Ho veus, home? Aplica 'l cas a la pregunta y estàs corrent.

Vingué 'l mes de setembre y ab ell la diada de segons eczámens pera 'ls rerassagats y malalts del mes de maig.

L'estudiant se presentá davant dels senyors jutjes més content qu' un' orga.

Per fortuna, ó mellor per compassió del Bisbe, la pregunta fou la matexa:

—Quins y quants foren los fills de Noé?

L'estudiant se quedá mut esperant ab ansia la segona mena de pregunta que li obrís la porta del estat eclesiástich.

—Sem, Camp y Jafet de qui eran fills?

—De la gossa Roja.

—D' ella deus ésser fill tú;—hauria pensat y potser dit tota altra persona que no fos estada 'l senyor Bisbe.

LA MORT DEL TASTA-VINS.

Un traficant en vins, un d' aquexos homes tant familiarisats ab lo such de las vinyas, semblants als metjes esperts que sóls ab pendre 'l pols dels malalts conexen los antecedents y circumstancias de la malaltia, arribá una vegada a casa de cert parent meu a fer compra de garnatxa.

Mon parent agafá un llum de cuyna, l' encengué, y, ab lo corresponent got a la ma, conduhí 'l traficant al saller.

S' obrí l' axeta de la bota, saltá escumejant la garnatxa, y quan n' hi hagué al got dos ó tres travessos de dit, lo traficant, ab la deguda mira, va practicar lo tast.

—Aquest vi es cullit a Espolla l' any.....

Lo traficant no pogué acabar. Li vingué un accident y va caure aplomat al sol de terra.

Mon parent l' aconduhí y tractá com si fos estat persona de sa casa. (Mon parent es tot un galant pagés.) S' enviá a cercar al metje, y 'ls remeys reviscolaren al pacient. Tornat en sí, la primera idea que li vingué al cap fou la del tast de la garnatxa. En conseqüencia, digué conloguent l' interrompuda frase:

—L' any 1792.

Y axó dit, morí rient.

J. RIERA.

DOS PENSAMENTS.

Un pensament me donares

y jo un altre pensament,

tu crech que també 'l guardares.

Mes he somniat y 'm diu

en somni tant trist lo cor

que ton pensament ja es mort

quan lo meu encara viu.

Eixa sospita m' aterra,

veig somiant que 'l desfullas,

y jo recullint las fullas

que tu vas llensant per terra

sospiro y ploro, y al veurer

lo pensament msútich crech

que per cada fulla trech

una il·lusió que vaig creurer.

¿Será vritat?... Si la sort

me portés tal desconsol

al naixer un altre sol

mon pensament fora mort:

si acás es vritat, per Deu

no m' ho diguis... fés qu' ho ignori

si no vols que també mori

lo pobret pensament meu.

RAMON PUIG Y DURÁN.

DE MON INFERN.

En lo abecedari de la felicitat la primera lletra es la X.

En los partits succeheix lo que en la numeració decimal. Quants mes zeros van devant menos valen las unitats que 'ls segueixen.

L' amor es una cosa molt gran composta de moltes cosas molt petites. Com qui diu: un poema en redolins.

Diuen que la vida es un somni! Veritat que hi há bastants que somnian, pero veritat també que n' hi há molts que no més dormen.

Estudiantme a mi mateix aprench a despreciar als altres, que al fi com jo son hòmens.

La felicitat es lo que s' busca y lo que s' pert. May es lo que s' troba ni lo que s' té.

La crítica no deu esser lo microscopi que aplicat al rostre d' una hermosa nos mostraria sa basta epidermis.—Deu esser millor lo telescopi que 'ns fa descubrir mons de llum allá ahont los ulls del vulgo sols hi veuen fosquetat.

No cerqueu com únich company un amich fidel, perquè 'us esposariau a caminar tota vostra vida sols.

Es ben trist lo que 'ns passa respecte als grans hòmens; tots sabem, pera plorarlos, lo dia en que moren; mes no podem saber, per alegrarnos, lo dia en que naixen.

JOAQUIM MARIA BARTRINA.

ENSAIG DE ARADAS.

Havem tingut lo gust d' assistir als estudis y ensaigs que l' Institut Agrícola Catalá de S. Isidro ha practicat en la última setmana al objecte de comparar quina era la millor de las aradas de entre las que se ensajaren en un camp de-terminat,

Los traballs comensaren segons estava anunciat ab una sessió que tingué lloch lo dilluns 27 d' Abril en lo gran saló de dita societat en la que tingué la paraula lo distingit professor D. Lluís Justo y Villanueva. Estava adornat lo local ab un grupo d'aradas, unas 20, diferents totes, disposadas de manera que poguessen facilment examinarlas los concurrents. Aquestos aparatos dels que ne presentarem despres una llista uns son del país y altres vinguts del estran-ger.

Comensá l' Sr. Justo y Villanueva per estudiar la necessitat de remourer la terra y de trossejarla, no ab l' objecte de que servis d' apoyo á la planta y si perquè pogués absorbir los gasos que constitueixen la atmósfera. Va citar apoyant aquesta necessitat diferents casos en que no haventse obert la terra las plantas hi creixian raquíticas, aixís com altres en que presentantse certs fenòmens en la vegetació, basta remourer la terra pera que aquestos fineixen. Dada aquesta necessitat lo Sr. Villanueva examiná si l' arada era un instrument necessari pera l' agricultor, contestant negativament á aquesta pregunta, despres d' haver citat diferents encontradas ahont, ja per la inclinació de la terra, ja per la mena de plantas que s' cultivan, ó per la petita estensió del terreno, may ha sigut obert per l' arada sino cultivat ab fanga ó laya y ab l' aixada. Deduhí d' aquí que l' arada no es mes que un instrument económic. Arribat á aquest punt se preguntá, quinas funcions debia desempeñar aquesta arada pera que produhís tal economia, y, estudiant matemàticament l' problema, demostrá que l' arada debia trencar vertical y horizontalment la terra y posar la de baix á dalt y al revés y reduirla á pols. Examiná si un mateix aparato podia servir pera tots los terrenos y pera tots los cultius y estudiant las diferents condicions d' aquells y la forma de las arrels de las plantas resolué negativament lo problema concloent qae cada terra y cada cultiu exigeix diferente arada.

Sentats estos precedents entra en l' examen de l' arada romana que tenia devant, y en la qual á fi de que no hi hagués mala inteligencia per la diversitat de noms de las diferents pessas en catalá y en castellá estavan impresos los que l' orador empleava. Estudiadas cada una de per sí las diferents pessas, explicá los inconvenients que oferian y ls métodos pràctichs á que s' acudia en cada localitat pera evitarlos.

Ab aixó acaba la primera sessió.

Lo dia 28 á las 9 del matí ab major concurrencia tal vegada que l' dia avans, formada per propietaris residents y altres que havian vingut expressament continuá lo Sr. Villanueva l' examen de las aradas colocalantlas per orde de perfecció y millora. Al examen de la arada romana feta en l' anterior sessió seguí l' de altra arada omana tota de ferro, construïda per D. Joan Roto. Aquesta te la reya plana com l' anterior, dos orellons plans de ferro que en sa intersecció dessota la cameta forman un tallant que substitueix á la falca. El ángul format per la cameta y per la reya es fixo, aixís com la graduació d' aquesta arada ha de ferse exclusivament per medi del claviller que té al estrem del timó.

Lo Sr. Villanueva manifestá la dificultat que presentavan los dos aparatos citats per no poder remourer la terra limitantse á separarla: reconeguda aquesta dificultat, han

tractat los fabricants de vencerla construint una pessa que s' havia distingit ab lo nom de escoreig. Despres d' haver fet una lleugera excursió per lo mon agrícola á fi de examinar la marxa que ha seguit la construcció de dita pessa, lo disertant se fixá eu Catalunya y presentá una arada que se conserva en l' Institut Agrícola, construïda per D. J. Sala y Arnella y que ell creu sigué la primera construïda ab escoreig en l' Empurdá.

Exposada la teoria del escoreig, la necessitat de dotarlo de un tallant que esqueixi las arrels y d' un aparato que obri la terra, aixís com las diferents formas que los constructors han successivament donat á las reyas y las rahons teórich-económicas en que s' han fundat per aixó, lo Sr. Villanueva examiná las aradas d' escoreig fixo que tenia devant, y eran las següents:

ARADAS AB ESCORREIG FIXO.

1.ª Arada Mossa, del Empurdá, coneguda fora de allí ab lo nom de arada de Figueras: es la que avans se ha dit construïda per lo Sr. Sala: l' escoreig es de fusta.

2.ª La mateixa arada feta de ferro tal com s' usa en lo país.

3.ª Arada construïda per D. Cebriá Sabater.

4.ª Arada construïda per D. Joan Peyronnil.

5.ª Arada Ransomes de ferro ab timó de fusta, construïda per D. A. Pfeiffer.

6.ª Arada Howard de duas rodas.

7.ª Arada usada á Narbona per las vinyas.

Aquí l' Sr. Villanueva proposá detenir la sessió la que continuá á la tarde eczaminant los inconvenients del escoreig lo qual eczigeix llaurar en cuadro, lo que fa quedí un solch en el centro y s' acumule la terra al seu entorn. Los constructors d' aradas han fet que l' escoreig siga giratori en qual cas pot trevallarse com ab l' arada romana. Despres de algunas consideracions al efecte esposá y examiná las aradas d' escoreig giratori qu' eran las següents:

1.ª Arada qual escoreig gira per sota, construïda per D. Joan Rof.

2.ª Idem, idem idem construïda per D. Jaume Guardia.

3.ª Idem, idem idem per D. Joan Peyronnil.

4.ª Arada qual escoreig gira per sobre, inventada per lo Sr. Roca de Molins de Rey, construïda per D. Juan Rof.

5.ª Arada Jaen ó Lincon construïda per Pfeiffer.

Terminat aquest examen lo Sr. Villanueva digué que s' havian dut allí uns aparatos dels que s' usen als Estats Units per arrencar herba construïts per lo Sr. Pfeiffer, y resumint conclogué l' disertant:

1.ª Que matemàticament parlant pot ser bona la arada de doble escoreig ab tal que aquest tinga la curva convenient.

2.ª Que per la elecció de aquest instrument s' ha d' atendre al terreno, als animals que s' tenen per servey, á si s' vol llaurar mes ó menos fonament, á son cost y á sa duració.

Lo dijous 30 en un camp del terme del Hospitalet, assistint al acte membres de la comissió directiva del Institut, diferents altres socis del mateix, los principals pagesos del plá y ab ells los que forman la subdelegació del plá del Llobregat y l' coronel gefe de la remonta de Conanglall se feu la proba de las diferents aradas ab 10 magníficas parellas disposadas per la subdelegació. En aquestos treballs, dirigits per D. Francisco Prat y D. Lluís Justo y Villanueva, prengueren part alguns jóvens de coneixements no comuns y acostumats al maneig de tota mena de aradas. Durant lo experiment foren molts las discussions entauladas, terminant l' acte invitant als assistents á la discussió que sobre cada una de las aradas hi hauria l' dia 2 de Maig en lo saló de sessions del Institut.

Si be l' resultat obtingut no sigué decisiu (com may ho son

estos ensaigs per falta de temps y espay y perquè las condicions no poden ésser tan apropiats, la agricultura catalana 'n reportará grans resultats, puig ab estos esperiments, y ab las discusions consegüents als mateixos sempre, deixon-
deixen inteligencias adormidas per la rutina.

S. O.

JOCHS FLORALS DE BARCELONA.

1873 (any XV de llur restauració). (*)

Consideracions generals.—Discurs del Sr. President del Consistori D. Geroni Rosselló y Ribera.—Memoria del Sr. Secretari D. Lluís Roca y Florejachs.—Premi de la flor natural.
—*Les noçes del infant*, de D. Thomàs Forteza.—1.er accéssit.
—*Una visita á ma patria*, de D.ª Victoria Penya de Amer.
—2.º accéssit.—*Ma vila*, de D. Francisco Ubach y Vinyeta.

Si diguessen expressar l'impressió general que 'ns ha produhit lo volum dels Jochs Florals d'antany, molt tristas foran las nostras paraulas, ja que en las 150 planas que 'l componen, no hem sabut veurehi una sola inspiració que alzar logrés nostre esperit ó conmouré 'l nostre cor.

En ell mes hi sobresurt generalment l'afany treballós d'imitació que la forsa creadora; y si alguna composició s'topa que demostra al menys, fresca espontaneïtat, tróbas posposada á altrás mes pretenciosas y mes rublertas en cambi de llochs comuns, composicions no mes que mitjanas, tanys borts d'altras poesias que 'ls hi donan sombra, y que en passats certámens, de tothom foren lloadas.

Si 'ls Jochs Florals son l'expressió suprema de la renaxensa literaria catalana, deuria tenirla per molt raquítica qui pèl volum d'antany la jutjá; empero nosaltres volem fer l'honra á nostra literatura de suposar que si tant migrats son los que haurian de ser los millors fruyts, degut es en gran part á un fatal exclusivisme d'escola, que aquí com per tot arréu s'ha ficat, allunyant de la lluyta 'ls esforços de gent de verdadera válua, y creantse pera sí una atmósfera estreta y raquítica: la monotonia y l'asfíxia.

Tal volta si s'aixamplassen las condicions del certámen, si las composicions en concurs no deguessen girar sempre sobre 'ls mateixos sentiments, ab l'esposició de repetir-se 'ls conceptes, las ideas y l'esperit de unas ab altres, si ample y lliure fos l'espai á l'imaginació dels poetes, y ab tot aixó no hi hagués per part dels Consistoris preocupacions y preferencias d'escola, los volums dels Jochs Florals no quedarian rebaixats, com are succeheix, davant de composicions mil voltas mes inspiradas y mes progresivas en sentit de la nostra renaxensa literaria, que sovint espuntan arreu, ja en las planas del «*Calendari Catalá*», ja en las columnas d'esta mateixa revista, ja en los volums de certámens particulars, com lo celebrat á princi-

pis d'aquest any darrer per *La Misteriosa*, y com los que cad' anys celebra l'Associació literaria de Girona.

Mes deixant á una part eixas tristas reflexions, que ampliarán personas mes competents, com la tasca es llarga y curt l'espai, obrim lo volum dels Jochs Florals pèl discurs de son president, ab l'intent d'acabar per lo discurs de gracias, buscant en l'análisis de las composicions quelcom que 'ns fassa oblidar lo mal efecte que 'l aplech de las mateixas en lo carácter de cullita anyal y escullida de nostra literatura, produheix en nosaltres.

Lo discurs de D. Geroni Rosselló y Ribera, mestre en Gay saber y un dels poetes que mes honran á la illa de Mallorca, es molt inferior á lo que 'ns prometiam del inspirat autor del «*Joglar de Maylorcha*».

Compreném la dificultat de fer un discurs pera solemnisar per quinzena vegada la mateixa festa, y es precisament per la falta d'originalitat, per lo que 'l discurs del Sr. Rosselló pecá en nostre concepte, que no per sa dicció correcte ni per son llenguatge, salvos certs mallorquinismes, generalment triat.

Limitas lo senyor Rosselló á desenrotllar en ben seguits períodos las tres paraulas que componen lo lema de la institució—*Patria, Fe y Amor*—y en abogar per una idea molt lloable per alguns, encare que á nostré entendre irrealisable y perillosa. Fá vots lo Sr. Rosselló per l'unificació de la patria catalana y de la llengua. Bona, inmillorable es l'inspiració; empero es posible? Si 'l temps y 'ls aconteximents han partit en tres branques la antiga llengua catalana: si además de la que avuy se parla en las nostras encontradas, existeixen ab molt notables diferencias, ab una pronuncia diversa, ab un diccionari distint, diccionari no sols de mots, sino de modismes y de frasses, los dialectes mallorquí y valenciá ¿com se compren l'unificació? Res mes que d'una manera: creant un llenguatge convencional, barreja informe dels tres dialectes, incomprendible pèls pobles de las tres encontradas y assequible tant sols á l'ilustrada inteligencia de sos mateixos conreadors.

Y ¿no fora llavors nostra literatura una literatura erudita, exótica y sens poder pretendre may la popularitat per nervi de vida y per atmósfera de desenrotllament?

En nostre concepte es preferible que s'escriga en mallorquí y en valenciá pur á que s'corrompe 'l catalá, 'l mallorquí y 'l valenciá, tots á la vegada, com ho es també tenir tres literaturas ab condicions de vida, á tenirne no mes qu'una de postissa.

Móunos á parlar aixís l'experiencia de lo que s'es fet fins are per alguns, que ab l'excusa de posar en práctica la teoria del Sr. Rosselló han desvirtuat la tendencia de la nostra literatura, convertintla en una algarabía antipática y repulsiva, quan lo punt de tots los qui la conreám deuria

(*) Barcelona, Estampa catalana de Llogari Obradors y Pau Solé.

estar en ferne d'ella un aliment saborós pèl nostre poble.

La curta memoria del Sr. Secretari accidental del Consistori Sr. Roca y Florejachs ofereix fàcils trossos de correcte prosa, escrits ab galanura de estil y puresa de llenguatje.

Lo bréu recort que consagra als quatre ex-man-tenedors morts durant l'anyada, es tendre y just. Ab tot y mitjansar abismes entre las idees d'alguns d'ells, tè lo Sr. Roca per tots quatre, paraulas de condol, d'admiració y de justícia.

Apareix premiada ab la flor natural, una llegenda del poeta mallorquí D. Thomàs Forteza.

En son conjunt, no son *Les noçes del Infant* mes que una mitjania, sense que en lo decurs de l'obra hi sobressurte un caràcter, una descripció, un pensament inspirat.

Llochs comuns per tot: los amors ocults del infant en Jaume, contrariats per la rahó d'estat: l'enllàs forsós del mateix ab l'infanta de Castella que no's realisa, perquè á l'infant le hi costa menys acompanyar fins á l'esglesia la núvia que sa posició l'hi destina, que dirli 'l sí davant del sacerdot: una visita d'escapada á sa verdadera amor, trobantla agonejanta y la determinació de ferse frare pera plorar sobre sa tomba, es una historia romántica, que han tractat mil autors distints, y que de tant tractada s'es feta vulgar y sens interés.

Si al menys, ja que 'l fet revesteix caràcter històrich, lo poeta hagués sabut presentarnos en lloch de la descolorida imatge del infant, lo caràcter sancer de un aymador apassionat, cuydantse quelcom mes de mostrar al lector las terribles lluytas y angoixas de son cor, que no pas *les sanchnentes barres de son escut y 'l rat penat de son capell*, que ensenya no sabem si per amagar millor als ulls de son pare 'l niu de sos ocults amors ó pera ferse mes bè 'l desconegut als de la pobra filla d'en Guillem Puig.

Res d'assó's troba ni en la pintura del protagonista, ni en la de la desconsortada na Dolsa, ni en la de la mare de la Donzella: tots los personatjes de la llegenda son esllanguits: cap d'ells ofereix expressió ni caràcter.

En quant á bonas descripcions ni la del infant corrent al encontre de sa estimada, ni la del castell d'Ezledó, ni la pueril del casament en Gandesa ahont tant aviat tocan las campanas ab dolsura, com sembla que toquen á morts, ni finalment la de la agonia de na Dolsa, ofereixen novetat, destresa ni interés. Solzament lo romans III ressurte per sa concició y sobrietat, aixís com pèl bon agermanament de la assonancia mètrica ab lo fons.

Mentiriam sino diguessem que l'obra's mostra escrita ab facilitat, tal volta ab massa facilitat, puig en alguns trossos sembla que 'l mateix doll de versificació se n'ha emportat l'idea.

Exemple d'aixó son los següents versos:

«No tornarà mare mia
car es mort lo cavaller;
sense vida ¿qui pot viure?
No pot viure lo mèu bé.

Si haguésem de vèldrens de la sátira en nostra crítica, diriam que may s'ha dit veritat tan grossa. Efectivament, *sense vida ¿qui pot viure?*.. Y com si ab la pregunta no n'hi hagués prou pera fer notar la *pero-grullada*, com diuhen los castellans, ha d'haverhi encare, ratlla seguida, la resposta: *No pot viure lo mèu bé*.

Lo primer accessit á est premi es de la poesia «*Una visita á ma patria*,» de D.ª Victoria Penya de Amer; lo segon s'adjudicá al llorejat poeta don Francesch Ubach y Vinyeta, per la composició titulada: «*Ma vila*.»

Abduas poesias son notables, la primera per sa tendresa, la segona per sa dolsura y suavitat.

Lo cor de la poetissa ab quatre rasgos descriu l'impressió que l'hi produheix sa bèn volguda Mallorca, y exclama:

«Mallorca, Mallorca meua,
»com avants jo t'he trobada!
»com los teus tu no envelleixes,
»sempre aixerida y gallarda,
»lo mateix que l'amor mèva
»mes nova com mes temps passa.»

¡Qué bèn seguida, qué armónica, qué suau es tota la composició! En ella no se hi véu esforços, ni s'hi descubreix treball en l'expressió dels conceptes. Eixos han brollat de la ploma espontáneament, sens esforços: eixits del cor del autor, entran suauement al cor del qui llegeix tant inspirada composició.

En quant á l'oda «*Ma vila*» escrita ab rodona liras, es digne certament de millor lloch del que ocupa en lo certamen. No es una composició pretenciosa, no es una composició que aspiri á premi; empero ab sa mateixa modestia's fá doblement simpática.

Que plascévola es la següent estrofa:

«Del cel afavorida
»ab joyes d'aquell art que no tè escola
»mirant passa la vida
»la font que prop rodola
»la flor que's bada y lo colom que vola.»

Y que atinat y natural es aquest pensament atribuït al felís habitant d'aquesta vila tranquila y oblidada:

«Per ell no hi ha mes gloria
que la gloria del cel...»

Si deguessem citar totas las bellesas d'esta curta composició, deuriam transcriurela íntegra, per lo que preferim recomenarla á l'atenció del lector del volum de que 'ns ocupem.

J. ROCA Y ROCA.

CORRANDAS POPULARS.

Algun dia ne sabia
de follias y cansons,
are se m' han descuydadas
envolcant als infantons.

De la ovella las costellas,
del moltó lo ronyonal,
d' una vella las faldillas,
d' una jove 'l devantal.

Aquí dalt de la montanya
si n' hi ha un gros aussellás,
que ab lo bech toca sardanas
y ab la cua 'l contrapás.

Si voleu ballar corrandas
aneu á la Font-Romeu
que 'n ballareu tres ó quatre
devant la Mare de Deu.

La Mare de Deu de Nuria
feta es d' un cor de noguer,
las nous son preciosetas,
la Mare de Deu també.

Recullidas per ENRICH SERRA Y CAUSSA.

ECCENTRICITATS ANGLESES.

La por de ser enterrats vius ha preocupat fins á tal estrem á alguns anglesos, que 's contan anécdotas esgarriofas sobre las disposicions dictadas en alguns testaments per á evitar tal contingencia.

Se conta d' hui que maná que avans d' enterrar son cadavre li traspasassen lo cor ab un ferro ardent. Un fabricant d' instruments quirúrgichs del Strand, en son testament obert en 1844 ordená que apres sa mort sos hereus fessen anarhi un cirurgiá, qui li atravessás lo cor ab un aguller de seda de 4 pulgadas de llarch, en premi de lo qual y per son treball li havian de regalar un anell de valor de 5 guineas. ¡L' amor al ofici! Un altre ordená que avans d' enterrarlo l' obrissen, li estragnessen lo cor y li tornessen á colocar.

No es en aquest género sol hont abundan las disposicions testamentarias estranyas. Un adroguer de Stevenage-Huts, en Octubre de 1724, llegava son patrimoni á un seu germá, ab la condició de que l' havia d' enterrar ab decencia en la part occidental de sa casa de camp favorita, sobre un empostissat que ex-profés devia construir, «no dubtant, deya la cláusula, de que á la hora de la resurrecció general dels cossos, Deu ab sa omnipotencia retornará aquella propietat á mon domini.» Lo hereu, qui quedava desheretat en cas de no cumplir la orde, fou amatent á obehirla, de manera que avuy en dia encara 's conservan en la part designada per son germá los restos funeraris d' aquest.

Nou modo de pagar deutes. Timmermann ne ordenava satisfer un de 197 duros que pretenia acreditar d' ell un tal Steinbach, fabricant de blondas, llegantli la novela que acabava d' escriure «Lo fill sense pare y ab duas mares.» Ignorem si l' acreedor daria ab aixó per finiquitat lo deute, pero com que no s' ha publicat la novela en qüestió, suposem que hauria preferit sos 197 duros.

Un administrador de correus del Yorkshire llegá á un fill seu 5000 lliuras y un dels vestits que ell duya, ab la condició de que havia d' usarlo durant dos anys, despres dels quals lo presentaria á sos marmessors, qui, si trobavan que no estava mal-més sino en lo que regularment sol estarho un vestit ab dos anys d' us, li entregarian las ditas 5000 lliuras, que mentrestant se havian de depositar en una caixa d' ahorros. Bon modo d' ensenyarli á estalviar la roba.

No deixa de ser singular la manera com encomiava l' almirant Jodrell Leigh la bondat d' una escopeta que llegava á un nebot seu. «Si ell té fort y no li tremola 'l pols, li asseguro que la escopeta complirà perfectament sa obligació sempre que li convinga.»

Jeremias Drexellius en son *Prodromus Aeternitatis*, cita un curiosíssim testament d' un usurer, del qual, traduht, diu: «Un famós usurer, veyentse á punt de morir, envia á buscar al notari ab testimonis y dictá son testament ab termes molt clars, dihent que sos derrers desitjos eran los següents: «Mano que mon cos torne á la terra d' ahont prevé; l' ánima la entrego al dimoni.» Los amichs que voltavan son llit s' horrorisaren al sentir tal despropósit y preguntaren si sabia bé lo que estava dihent; mes lo réprobo reiterá per tres cops la orde. Y prosseguí: «Que la meua ánima sia donada al dimoni: en especial perque he adquirít moltes de mas riquesas injustament y per furt, al mateix temps dono al dimoni l' ánima de la meua dona y las ánimas dels meus fills, que han estat la causa de que jo, al objecte de mantenirlos bé y vestirlos ab elegancia, fos tant usurer. Item: dono al dimoni l' ánima del meu confés, perque ell ab lo seu dissimulo y connivencia m' animá á la usura.» En acabant de dir estas paraulas, entregá sa miserable ánima. Desgraciad! continua 'l narrador, tindrás los hereus que has desitjat y las ceremonias funerarias que tu t' has merescut.»

NOVAS.

Havem rebut los dos últims quaderns publicats per la *Revue des langues romanes* de Montpellier (octubre de 1873 y janer de 1874), ahont s' hi troban importantíssims articles no sols pera la filologia si que també pera la historia.

En lo primer d' ells trobem com á notable per lo que fá á nostre interés la publicació, per Monsieur A. Montel, del cartulari mes antich del archiu municipal de Montpellier, nomenat «*Liber instrumentorum memorialium*» y mes comunment *Memorial des nobles* que conté documents de desde la segona meytat del segle XIe al comensament del XIIe; y per Mr. Alart en sa *Colecció de documents de la langue catalane*, de la tarifa de las *Lendas de Puigcerdá y de la Vall de Querol* (1288) com y també de varias *Ordinacions* locals de Perpinyá (1289-94) sumament curiosas, y d' un certificat espedit per los jurats de Pau (1411) en dialecte bearnés. De més á més Monsieur Ch. de Tourtoulon fineix son article *De quelques imitations modernes de la poésie du moyen age*, en que tracta de la *Cansó del pros Bernat y la Complança d' En Guillem*, de D. Manel Milá, del *Sisuald y la Cansó d' En Francesch de Vilanova de Crbells*, de D. Llorens de Cabanyes y de la *Cansó del Compte d' Urgell En Jaume lo desditzat*, de D. Albert de Quintana. En la secció de *Bibliografia* dona dita Revista á conéixer, á mes d' altres, una obra es-

crita en lo parlar rossellonés titulada *Catalanes y Catalanades* per M. F. Rons, rector de Banyuls de la Marende, entre quals poesias, faulas y cuentos de la bora del foch hi ha una acabada traducció del *Stabat Mater*. En la *Crònica* se recomana ab elogi a sos llegidors la última obra de nostre col·laborador Sr. Ubach y Vinyeta «Primerenques» é indica qu' en lo any qu' ara corra lo preduit Sr. Montel s' ocupará cada trimestre de las revistas catalanas.

Del segon de dits quaderns (primer d' esta anyada) dirém que es quasi mes interessant que 'ls anteriors per la munió de triats treballs qu' en ell s' inclouhen. Citarém entre altres: lo comens d' una *Epigraphie romane* del Languedoc; lo seguiment del *Memorial des nobles*; lo de las preditas *Ordinacions* en llengua catalana (1295-98); unas *Formules de conjuration anterieures au IXe siecle* y *Quelques traces de la langue romane avant le IXe siecle* per A. Boucherie; y finalmente un article suscrit per J. Pin y Soler, qu' ab lo titol de *Les jeux d' enfants en Catalogne* presenta una coleccioneta de 14 negnas del jochs infantils mes populars en nostra terra com: *Aqueix es lo pare, aqueixa es la mare, etc.*, *Plou y fa sol, etc.* *Santa Bárbara va pel camp, etc.*, *Arri, arri cavallet, etc.*; ab llurs variants provençals, aplech curiós baix lo punt de vista de la literatura popular, si bé podria esser mes nombrós. Contém qu' axis será lo qu' está disposant un erudit lletrat de nostra comarca, conegut ja persos conexements en est ram de las lletres patrias.

Plaunos molt que los illustrats redactors de la *Revue des langues romanes* s' ocupin tan especialment de nostra terra, per lo qual á mes d' estarlos hi afectuosament reconeguts, nos fém un deber de recomanar la amena lectura d' aytal publicació als constants suscriptors de LA RENAXENSA.

Ha aparegut lo primer número de la *Revista histórica latina* que s' publica en esta Capital. Los treballs ab ques' inaugura aquesta publicació responen per sa importancia al fi de la matexa, qu' altre no es que contribuir al desenrotllament progressiu dels estudis històrichs, al mateix temps que constituir ab ella un centre de relació de tots los que á aquells se dedican. Figuran en primer lloch de dit número un facsimil magníficament traslladat per lo jove artista Sr. Serra y Pausas d' una carta original d' en Lluís Vives. Després d' una advertencia de la Redacció, se llegexen dos treballs molt importants pera l' historia de Catalunya. Se titula 'l primer *Reseñas, aclaraciones y documentos notables pertenecientes á la historia del Principado de Catalunya* de D. Pau Parassols y Pi Pbre. y 'l segon *ordenanzas municipales de Castellon de Ampurias* de D. Joseph Puiggari. Segueixen després los *Elementos constitutivos de los pueblos modernos cristianos*, per D. Joan de Arana, un manuscrit inédit sobre D. Rodrigo Calderon, una necrologia del difunt literat francès Mr. Beulé, una petita noticia sobre la carta de Lluís Vives, *Noticia de tres lápidas encontradas en Tarragona por el Sr. Hernandez Sanahuja*, *Crónica y Boletín bibliográfico*, terminant ab una secció d' anuncis de venda de monedas del *Centre Numismático*.

Tenim lo major gust en consignar en nostra revista que lo jove poeta y distingit catalanista En Francesch Ubach y Vinyeta ha adquirit en los Jochs Florals d' enguany lo titol honorífich de Mestre en Gay saber.

Ab lo titol de Serafi Pitarra ha vist la llum lo ters volum de la *Biblioteca Recreativa*. Aquesta obra ab tant bona voluntat rebuda del públich está escrita en correcta y fácil prosa catalana. Censurant forta-

ment l' autor las gatadas escrites en los primers anys alaba las molts bellesas contingudas en las altres obras d' en Soler en la breu crítica que de las mes principals ne fa.

Llegim en los diaris d' esta capital que l' Empresa del afavorit teatre del Tivoli conta ablas següents produccions pera la temporada que va á comensar: *Paraula de rey*, *La manascala*, *Comedia al viu*, *Lola*, *La monya de rissos*, *Lo sagristá de Sant Roch*, *De dalt á baix* y altrás, originals algunas d' ellas dels populars autors Srs. Soler y Vidal Valenciano, ab música dels mestres Manent y Ribera.

Altres dels treballs qual adquisició recomanà lo Jurat del concurs obert per l' editor de la *Ilustracion Española y Americana* es lo titolat *La patria* degut á la ploma del conegut escriptor, col·laborador d' esta Revista, D. Teodoro Baró.

Hem rebut lo tomo contenint las poesias premiadas en l' últim certámen de la Academia *Bibliográfico-Mariana* de Lleyda. L' índice es lo següent:

Acta del Certámen.—Discurs del Sr. Director de la Academia D. José M. Escolá.—Memoria del vocal-secretario D. Luis Roca.—El Tesoro de Toledo, Poema á la Santísima Virgen del Sagrario, por doña Narcisa Perez Reoyo de Boado.—Nuestra Señora del Sagrario, poema, por D. Marco Galindo y Catalan.—A nuestra Señora del Sagrario de Toledo, oda, por D. Mariano Batanero.—El sol de las Españas, oda, por D. Eusebio Anglora.—A nuestra Señora del Sagrario de Toledo, oda, por D. Miguel Amat y Mestre.—A Maria inmaculada, por el Dr. D. Francisco de P. Ribas y Servet.—Sempre Purísima, per D. Joan Pastor y Aicart.—A la Verge Maria tota inmaculada, per D. Pere Palau.—A la Verge Maria, per D. Antoni Molins y Sirera.—A la Mare de Deu, per D. Victoria Penya de Amer.—A Maria, per D. Emilia Palau y Gonzalez de Quijano.

Com se veu en est certámen ha lluhit molt nostra literatura sent catalanas las últimas sis poesias mentadas. Totas presentan bellesas que las fan recomenables y en especial la del Sr. Molins y la de la senyora Penya.

A continuació veurán nostres lectors lo remittit que s' ha servit enviarnos lo Sr. Nanot Renart. Si 'l no estar conforme ab nostra marxa dit senyor s' refereix, com tenim motius per sospitar, al judici que en un article de la anterior Revista se feu de son discurs de gracias en los Jochs Florals d' enguany, dexem á la consideració dels nostres lectors la oportunitat del remittit.

De totes maneres, sentim vivament que 'l disgust del Sr. Nanot l' hage dut fins á tal determinació.

REMITIT.

Sr. Director de LA RENAXENSA.

Barcelona 13 Maig de 1874.

Molt Sr. meu: desaprobant com desaprobo la línea de conducta adoptada per LA RENAXENSA, li suplico que no incloga per mes temps mon nom en la llista de col·laboradors de la matexa, demanantli ademés que se servezca publicar aquest escrit en les columnes de la dita Revista.

Ab aquest motiu te l' honor de saludarlo, S. S.

PERE NANOT-RENART.

Estampa de La Renaxensa, Montjuich del Bisbe, núm. 3.